

Tornion kaupunki

LAUSUNTO

kirjaamo@tornio.fi

2.10.2020

Dnro 328/2020

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto Karhakkamaan tuulivoimahankkeen OAS ja YVA-suunnitelma

KARHAKKAMAAN TUULIVOIMAHANKKEEN OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA SEKÄ YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISUUNNITELMA

TuuliWatti Oy suunnittelee tuulivoimapuistoa Tornion kaupungin pohjoisosaan Karhakkamaan alueelle, joka rajoittuu Ylitornion kuntaan. Kaava-alueelle suunnitellaan yhteensä noin 50 uuden tuulivoimalan rakentamista. Voimaloiden kokonaiskorkeus on noin 300 metriä ja yksikköteho 5-10 MW. Tuulivoimapuiston tuottaman sähkön siirtämiseksi kantaverkkoon rakennetaan 400 kV voimajohto kaava-alueelta Petäjäsken sähköasemalle. Voimajohtoreitin pituus on noin 52 kilometriä. Voimajohto sijoittuu Tornion, Tervolan ja Rovaniemen kuntiin nykyisen 400 kV voimajohdon kanssa samaan maastokäytävään, joko sen etelä- tai pohjoispuolelle. Muita vaihtoehtoja hankkeelle ei esitetä.

Karhakkamaan tuulivoimapuisto sijoittuu poronhoitoalueen ulkopuolelle. Se rajautuu kuitenkin poronhoitoalueeseen, Lohijärven paliskuntaan. Lohijärven paliskunnan suurin sallittu eloporomäärä on 1400 ja poronomistajia on 51. Hankkeen sähkönsiirto sijoittuisi pääosin Palojärven paliskunnan alueelle. Palojärven paliskunnassa suurin sallittu eloporojen määrä on 5 000 eloporoa ja paliskunnassa on 176 poronomistajaa. Paliskuntien poronhoito perustuu luonnonlaitumiin ja porojen vapaaseen laiduntamiseen. Lohijärven paliskuntaan sijoittuu ennestään Reväsvaaran tuulipuistohanke ja Palojärven paliskuntaan Varevaaran toiminnassa oleva tuulipuisto, sekä voimajohtoja.

Poronhoidon huomioon ottaminen tuulipuistohankkeissa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990): ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta” (PHL 3§). Poronhoitolaissa 53 §:n mukaan: ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.”

Poronhoitolain lisäksi voimassa olevan Länsi-Lapin maakuntakaavan yleismääräys edellyttää, että hankkeen suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset. Laki ympäristövaikutusten arvioinnista (YVAL 252/2017) velvoittaa myös omalta osaltaan alueella toimivaan elinkeinon

kohdistuvien vaikutusten selvittämiseen. Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoitoon voi kohdistua vaikutuksia, jotka voivat olla merkittäviä ja näin ollen ne on selvitettävä YVA-menettelyssä.

Vaikutukset poronhoitoon

Poronhoito on ekstensiivinen maankäyttömuoto, jonka kannattavuus perustuu laajoihin laidunalueisiin ja porojen luontaisen laidunkierron mukaiseen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (mm. kesä, talvi, rykimä, vasoma), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoidon toiminta-alueet ja infrastruktuuri (mm. kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkierroaidat ym.). Paliskunnan toiminta on suunnitelmallista elinkeinon harjoittamista. Kaikki paliskunnan alueelle tuleva uusi toiminta vaikuttaa poronhoitoon, sillä paliskunta eri osineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä. Tuulipuistohanke sijoittuisi Lohijärven paliskunnan toiminta-alueen välittömään läheisyyteen ja sähkönsiirron vaihtoehdot pääosin Palojärven paliskunnan toiminta-alueille leventäen olemassa olevaa 400 kV voimajohdon johtokäytävää 33 metrillä. Asiakirjojen mukaan voimajohdon sijoittaminen tarkentuu suunnittelun edetessä, eli se voi olla myös muualla.

Vaikka varsinainen hankealue ei ole Lohijärven paliskunnan alueella, voi tuulipuiston vaikutuksia ulottua poronhoitoalueelle. Tuulipuistoista ja voimajohdoista aiheutuu välittömiä laidunten menetyksiä ja muutoksia. Mikäli porot välttävät tuulipuiston lähialueita häiriön (rakentaminen, voimaloiden liike, ääni, välke lentoestevaloista) vuoksi tai niitä ei voida enää käyttää poronhoitotöissä, aiheutuu laajemmille alueille ulottuvia välillisiä laidunmenetyksiä. Lukuisten pohjoismaisten tutkimusten mukaan etenkin vaatimet (yli 80 % porokarjasta) ovat herkkiä ihmistoiminnan ja infrastruktuurin aiheuttamalle häiriölle, varsinkin kevättalvella tiineyden loppuvaiheessa, vasoma-aikana ja sen jälkeen (Skarin & Åhman 2014). Etenkin Ruotsissa on tutkittu poronhoidolle aiheutuvia vaikutuksia tuulivoiman osalta. Skarinin ym. (2015) mukaan vasomisaikana porovaatimet välttivät tuulipuistoja niiden rakentamisaikana jopa 3,5 km päähän alueesta. Porojen laidunalueen välttämistä ilmeni sekä elinpiirin valinnan tasolla, että elinpiirin sisällä tapahtuvalla laitumen valinnan tasolla. Porot myös lakkasivat käyttämästä tai käyttivät vähemmän tuulipuistojen läheisistä vakiintuneista kulkureiteistään ja liikkuivat nopeammin alueen poikki (Skarin ym. 2015). Tuulivoiman aiheuttama häiriö (melu ja liike) porojen laiduntamiselle vasoma-aikana on todettu myös hankkeiden toiminnan aikana (Skarin ym. 2018). Muita mahdollisia vaikutuksia voi aiheutua esimerkiksi poronhoitotöille, poronhoidon järjestämiselle, poronhoidon rakenteille tai onnettomuuksista poroille. Hankealueen lähelle ja voimajohtoreitille sijoittuu paliskuntien eri vuodenaikaisia laidunalueita sekä lähialueille kiinteitä rakenteita ja siirtoaitapaikkoja.

Ympäristövaikutusten arviointi

Ympäristölle aiheutetut muutokset vaikuttavat aina poronhoitoon. Poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten asianmukaiseen selvittämiseen ja huomioon ottamiseen suunnittelussa ohjaa paitsi poronhoitolaki, myös YVA-laki sekä alueella voimassa ja vireillä olevat maakuntakaavat. Osayleiskaavan vaikutusten

arviointi tulee lakisääteisesti tehdä niin laajalla alueella, kuin vaikutuksia ilmenee. Tuulipuistosta voi olla vaikutuksia myös poronhoitoalueelle, vaikka se sijaitseekin sen ulkopuolella.

Poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset tulee arvioida riittävän laajasti. Arvioinnissa tulee aluksi selvittää alueen merkitys poronhoidolle eli paljonko poroja laiduntaa ja käsitellään poronhoitotöissä alueilla mihinkin aikaan vuodesta. Arvioinnissa tulee myös selvittää rakennelmien (voimalat, voimajohto ym.) ja toimintojen vaikutukset porolaitumiin (määrä, laatu), porojen laidunten käyttöön ja poronhoitotoimintaan (muuttuminen/vaikeutuminen, turvallisuusriskit ym.). Lisäksi myös mahdolliset poroille aiheutuvia vahinkoja (mm. liikenne) tulee selvittää. Vaikutusten arvioinnissa tulee käsitellä niin rakentamisen aikaiset kuin toiminnan aikaisetkin vaikutukset. Karhakkamaan hankkeessa sekä tuulivoimaloiden alueen että sähkönsiirron osalta tulee lisäksi selvittää niiden mahdolliset yhteisvaikutukset olemassa olevien ja suunnitteilla olevien hankkeiden kanssa.

Vaikutusten arvioinnissa aiotaan YVA-suunnitelman mukaan porotalouteen kohdistuvia vaikutuksia arvioida poronhoitajilta saatavan tiedon avulla. Porotalousselvityksessä tulee lisäksi hyödyntää paikkatietoja, tilastoja sekä tutkimustuloksia poronhoitoon liittyen. Paliskuntia on syytä haastatella alueen merkityksestä ja niiden poronhoitoon kohdistuvista vaikutuksista. Valtionmaita koskee PHL 53 § neuvotteluvollisuus. Yksityismaille sijoituvissa hankkeissa on myös käyty elinkeinojen yhteensovittamiseksi em. lakisääteisen neuvottelun tyyppisiä neuvotteluita, joista saadut kokemukset ovat olleet hyviä. Paliskuntain yhdistys muistuttaa, että hyvä neuvottelukäytäntö tarkoittaa sitä, että neuvottelut aloitetaan riittävän aikaisessa vaiheessa, ja niin että neuvotteluiden lähtökohtana on todellinen mahdollisuus vaikuttaa asioihin.

Karttatarkasteluja poronhoidon toiminnasta suhteessa hankkeeseen on syytä tehdä sekä toiminnan lähi-alueella että laajemmin koko paliskunnan alueella. Arvioinnin tarkastelualueen tulee olla tarpeeksi laaja, sillä paliskunta laitumineen, muine toiminnallisine alueineen ja rakenteineen on yhtenäinen toimintaympäristö ja muutokset sen yhdessä osassa yleensä vaikuttavat myös muualle. YVA-menettelyn ja kaavan laatimisen aikana tulee etsiä keinoja haittojen estämiseen ja lieventämiseen myös poronhoidon suhteen yhteistyössä asianomaisten paliskuntien kanssa. Esimerkiksi Palojärven paliskunta katsoo, että voimajohtokäytävällä tulisi ottaa huomioon paliskunnan mahdollinen laidunkiertoaitasuunnitelma, jolla ohjattaisiin porojen kulkua. Lisää tietoa poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten arvioinnista, haittojen lieventämisestä ja seurannasta on esim. poroYVA-oppaassa: www.paliskunnat.fi/poroyva

YVA-suunnitelmassa ja OAS:ssa on puutteita perusasioissa. Puutteet tulee korjata asiakirjoihin. Poronhoitoa ei käsitellä muuten kuin mainintana hankkeen sijainnista suhteessa paliskuntien alueisiin. Poronhoidon oikeuksia ja lakisääteistä neuvotteluvollisuutta ei tunnisteta asiakirjoissa. Mainintaa erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettun alueen (PHL 2 §) ulkopuolella sijaitsemisesta ei selitetä, joten maininta jää irralliseksi ja asiaan kuulumattomaksi. Poronhoito-oikeus on olemassa koko poronhoitoalueella ja poronhoitajat tulee ottaa hankkeessa huomioon oikeudenhaltijoina. Alueen paliskuntia ei myöskään ole tunnistettu kaavan osallisiksi niitä listaavassa taulukossa. Hankkeen maanomistusta ei kerrota asiakirjoissa. Mikäli hanke sijoittuu poronhoitoalueella valtion maille, PHL 53 § mukainen neuvottelu tulee

järjestää, ja sen ajankohta tulee suunnitella OAS:ssa ja YVA-suunnitelmassa. Hankkeen seurantar ryhmää on aiottu täydentää kutsumalla paliskunnat ryhmään.

Alueen maakuntakaavasta tulee määräyksiä, jotka YVA-lain ja poronhoitolain kanssa edellyttävät erityistä poronhoidon huomioon ottamista suunnittelussa ja sen toimintaedellytysten *turvaa-*mista. YVA-menettelyssä tulee arvioida asianmukaisesti kaikki poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset. Hankkeessa korostuu yhteisvaikutusten arvioinnin tarpeellisuus alueella toimivien tai sinne suunniteltujen muiden tuulipuistojen kanssa niin tuulivoimaloiden kuin sähkönsiirronkin osalta.

Tuulipuiston rakentamisesta ja toiminnasta poronhoidolle aiheutuvat haitat tulee pyrkiä estämään ja lieventämään yhteistyössä alueen paliskuntien kanssa. Poronhoitolain 53 § mukainen neuvottelu tulee järjestää, mikäli hanke sijoittuu poronhoitoalueella valtion maille. Vaikka hanke ei olisikaan valtionmailla, ovat paliskuntien kanssa käydyt neuvottelut olleet hyvä yhteensovittamisen väline.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viitteet

Skarin A. & B. Åhman (2014). Do human activity and infrastructure disturb domesticated reindeer? The need for the reindeer's perspective. *Polar Biology* 37 s. 1041-1054.

Skarin, A. Nellemann C. Rönnegård L. Sandström P. & H. Lundqvist (2015). Wind farm construction impacts reindeer migration and movement corridors. *Landscape Ecology* 30: 1527-1540.

Skarin, A., Sandström, P., Alam, M. (2018). Out of sight of wind turbines—Reindeer response to wind farms in operation. *Ecology and Evolution* 2018; 1-14.

ma/ao